

Békászó sas kutatók találkozója egy nemzetközi konferencián

Miroslav Dravecký* & Pongrácz Ádám**

*Raptor Protection of Slovakia, Kuklovská 5, SK-841 04, Bratislava, Slovakia. Email: dravecky@dravce.sk,

**Bükk Nemzeti Park Igazgatóság, 3304 Eger, Sánc u. 6.

A szlovákiai Kassabélán, a Lesanka vendégházban került sor 2014. szeptember 25-27 között a békászó sas (*Aquila pomarina*) kutatással foglalkozó szakemberek nemzetközi konferenciájára, melynek fő témája a faj védelme volt. A szervezők a Szlovák Ragadozómadár-védelmi Egyesület (RPS) és a VSE Holding voltak. A rendezvény folytatása volt a 2013 őszén, a Fogarasi havasokban (Románia), LIFE08/NAT/RO/000501 „Conservation of *Aquila pomarina* in Romania” project keretében megrendezett nemzetközi összejövetelnek. A konferencia a „LIFE09NAT/SK/000396 Conservation of *Aquila pomarina* in Slovakia” project keretében került megrendezésre a Szlovák Ragadozómadár-védelmi Egyesület, a Východoslovenská

energetika, a.s., Stredoslovenská energetika, .a.s. közreműködésével, az EU-LIFE és a Szlovák Környezetvédelmi Minisztérium társfinanszírozásában. A konferencián 14 ország 59 szakembere vett részt. A megnyitót Jozef Chavko a Szlovák Ragadozómadár-védelmi Egyesület elnöke tartotta. Továbbá beszédet mondott még Marián Mešter, a VSE Holding SpA képviselőjében, bemutatva cégük környezetvédelmi intézkedéseit, céljait, továbbá a Békászó sas védelem Szlovákiában című LIFE projektben végzett munkájukat. A konferencia fő célja a faj ökológiájával és biológiájával kapcsolatos új információk megosztása, a rendelkezésre álló fajvédelmi adatok felhasználása az Európai Fajvédelmi Tervhez.

A konferencia témái az alábbiak voltak:

- a populáció jelenlegi helyzete és az állományváltozások,
- a fajt veszélyeztető tényezők,
- védelmi tevékenységek, és azok gyakorlati megvalósítása.

A beérkező információkat a Békászó sas Fajvédelmi Tervének aktualizálásához használják fel. A konferencia első napján több mint 20 előadás és poszter került bemutatásra, három szekcióban. Ezek a következők voltak: a békászó sas védelme Szlovákiában, az állomány helyzete és változások terdjé, a békászó sas kutatása és monitoringja.

A konferencia résztvevői (fotó: J. Siman) *Participants of the Conference.*

A konferencia résztvevői egy terepi bemutatón, amelynek során egy feszültség alatt lévő 22kV-os vezeték oszlopát szigetelik le (fotó: Z. Guziová) *Participants of the Conference during field presentation of insulation 22 kV power lines consoles under full (not switch off) electricity.*

Az alábbiakban néhány érdekes részletet adunk közre az előadásokból, a poszterekből és a konferencia kötetéből.

A BÉKÁSZÓ SAS ÁLLOMÁNY ÉS ANNAK VÁLTOZÁSA FEHÉROROSZORSZÁGBAN

Valery Dombrovski, Vladimir Ivanovski, Marina Dmitrenok & Pavel Pakul

Fehéroroszországban a védett és ritka ragadozómadarak között a békászó sas a leggyakoribb faj. 2000-2003 között végzett felmérés alapján becsült állománya 3200-3800 pár körüli. A populációdinamika irányának megállapításához viszont kevés adat áll rendelkezésre. Az államilag finanszírozott monitoring tevékenység 3 különböző mintaterületen folyt 2006-2010 közötti időszakban. Körülbelül 20 fészkelő pár került felmérésre. A faj fészkelőállománya stabil volt a felmérés időszakában. Ezután 2011-ben finanszírozás hiányában a monitoring csak 1 mintaterületen folyt, ahol csak 6-8 fészkelőpár került felmérésre.

Az elmúlt 10 év adatai alapján feltételezhető, hogy a költőállomány stabil. Ámbár az országos állománynak kevesebb, mint 1%-át monitorozták, ezért az adatok nem elég reprezentatívak, ahhoz, hogy pontosan meghatározható legyen az országos költőállomány változása. Ezért fontos lenne elkezdni az faj monitorozását országos szinten, különböző régiókban, a költések sikerességének, a fészkelőhelyek és a veszélyeztető tényezők vizsgálatával egybekötve.

A BÉKÁSZÓ SAS OROSZORSZÁGBAN

Vladimir Melnikov & Alexander Mishchenko

A békászó sas a nyugati országrészben elterjedt költőfaj. Az elmúlt 10-20 évben jelentős keleti irányú expanziója figyelhető meg. Egy elkü-

lönült populáció található az Észak-Kaukázusban és a Kaukázus déli előterében, amely feltehetően északnyugati és nyugati irányba terjeszkedik.

Az elmúlt időszak adataira hagyatkozva, a korábban 350-400 párra becsült teljes Oroszországi fészkelőállomány, szignifikánsan alulbecsültnek tekinthető. Napjainkban az Oroszországban költő békászó sasok száma óvatos becslés alapján is legalább 600-800, de inkább 1000 pár körüli lehet.

BÉKÁSZÓ SAS FIÓKÁK MENTÉSE BRANDENBURGBAN (NÉMETORSZÁG) 2004-2014

Bernd-Ulrich Meyburg, Kai Graszynski, Torsten Langgemach, Arno Hinz, Ingo Börner, I. Simm-Schönholz, I. Lehnigk, Uğis Bergmanis, Christiane Meyburg & U. Kraatz

A békászó sas elterjedésének nyugati határán, Németországban, a fészkelőállomány évtizedek óta folyamatosan csökken. Kiegészítő intézkedésként a többi védelmi tevékenység mellett a második fióka mentését kezdték el Brandenburgban, 2004-ben. Néhány nappal a kikelés után a fészkelő második fióka kerül kivételre a fészkelőből, vagy pedig a második tojást szedjük ki a kelés előtti időszakban. Összesen 80 mentett fióka került elengedésre Brandenburgban és 2 Mecklenburgban 2004 és 2014 között. A 2007-2011 közötti időszakban 50 mentett sas fiókát telepítettek át Lettországból, melyek közül néhányra műholdas jeladót helyeztünk föl. Egy lettországi 2009-ben jelölt színesgyűrűs fióka szabadon engedését követően 2 évvel később visszatért a kibocsátó helyre, és utána párba állt egy jelöletlen öreg tojóval. Végül 2014-ben sikeresen repítettek egy fiókát az állomástól 2,7 km-re. Egy lettországi mentett tojó fióka is műholdas jeladót kapott. Először Északkelet-Lengyelországban költött, 2013-ban.

A magyar-szlovák határon lévő Alsó-hegy, amelyen 5 békászó sas pár fészkel (1 a magyar és 4 a szlovák oldalon) (fotó: B. Maderič) *Dolný vrch hill on the Slovak-Hungarian border with 5 LSE breeding pairs (1bp on Hungarian side + 4 bp on Slovak side of the border).*

A költségek sikeressége igen alacsony volt 2009-ben Brandenburgban. Amíg mindössze 4 pár költött sikeresen a természetes élőhelyeken, addig 13 mentett fióka került szabadon engedésre a repatriációs telepen. Ez 325%-os emelkedést jelent.

BÉKÁSZÓ SAS ÉS SZÉLERŐMŰVEK

Bernd-Ulrich Meyburg & Christiane Meyburg

A szélerőművek szerkezeti elemei és működése potenciálisan jelentős veszélyforrás számos veszélyeztetett és jogszabályok által fokozottan védett denevér és madárfaj számára. A békászó sas Németország legvesélyeztetettebb, erdős területen fészkelő ragadozómadara. Kevés ismeretanyag és minta áll rendelkezésre a faj területhasználata és a szélerőművek kapcsolatáról. Az első bizonyított szélerőmű miatt elpusztult egyed 2008. szeptember 12-én került kézre Brandenburgban. A megtalálás

Kirándulás a magyar-szlovák határon elterülő, a Szlovák Karszt Nemzeti Park területén lévő békászó sas élőhelyre (fotó: Z. Guziová) *Excursion to the Lesser Spotted Eagles breeding area in the National Park Slovak Karst close to the Slovak-Hungarian border.*

helye 32 kilométerre volt a helytől, ahol a madarat fiókaként gyűrűzték 8 évvel korábban, és 3 kilométerre volt az évek óta használt fészkelőhelyétől. Az utolsó ismert, szélturbina által okozott pusztulás 2013. augusztus 4-én volt Mecklenburgban, melyhez a legközelebbi ismert békászó sas fészkelőhely 6-8 kilométerre volt. Ennek következtében a pár első sikeres költése is tönkrement ebben az évben, mivel az elpusztult madár egy hím volt, ami egyben a fő táplálékszerzője a békászó sas családnak.

HALÁLOS VESZÉLY – NE REPÜLJÜNK ISZTAMBULBA A MADÁRVONULÁSOK IDEJÉN

Bernd-Ulrich Meyburg & Christiane Meyburg

Törökország egyik legnagyobb beruházása az új isztanbuli repülőtér megépítése. A repülőtérteret óriásira tervezték. A repülőtér tervezett helye teljes egészében Eurázsia legfontosabb madárvonulási útvonalában fekszik a Fekete-tenger nyugati partján. Itt évente kétszer madarak milliói vonulnak át. Többek között nagytestű madarak is használják, mint például a békászó sasok.

Sajnos jelenleg a tervezett repülőtér körzetéből nincsenek megbízható adatok a madárvonulásról. Ennek érdekében egy vizsgálat keretében 5 GPS-es jeladós öreg békászó sással próbálják megbecsülni a veszélyeztetés mértékét az emberek, a repülőgépek és a békászó sasok viszonylatában.

A BÉKÁSZÓ SAS JELENLEGI HELYZETE UKRAJNÁBAN

Sergey Domashevskyy, Maxim Gavrilyuk, Yuri Milobog & Vitaliy Vetrov

A fészkelőállomány nagy része az erdő zónához kötődik Ukrajnában. A legnagyobb állománysűrűség a nyugati és a középső részen található, a keleti

Ülő Väli professzor előadása a konferencián az észtországi békászó sasokról (fotó: B. Maderič) *Prof. Ülo Väli with presentation about Lesser Spotted Eagle in Estonia during the Conference.*

részen ritka fészkelő. A faj gyakori fészkelő a Kárpátokban ahol 700 m tszf. magasságig költ. A becsült költőállomány Ukrajnában 1100-1300 pár körülire tehető.

A legfontosabb veszélyeztető tényezők: a melioráció, a táplálkozóterületek mezőgazdasági szerkezetének megváltozása, a fészkelőhelyeken az öreg erdők arányának folyamatos csökkenése (az illegális fakivágások miatt is), a költőterületen és a vonulás közben történő illegális lelővések. Mérgező és áramütéses esetek nem ismeretesek.

A konferencia második napján az Európai Fajvédelmi Terv aktualizálása, kiegészítése volt a fő feladat. 14 európai ország küldöttei által javasolt módosítások, fontos észrevételek felhasználásával megtörtént a Fajvédelmi Terv aktualizálása. Umberto Gallo Orsi – akinek már komoly gyakorlata van veszélyeztetett fajok fajvédelmi tervének kidolgozásában – segítette a csapat munkáját.

A résztvevők megtekinthettek egy a VSE Holding SpA szakembereinek közreműködésével szervezett bemutatót a 22 kV-os közép feszültségű vezeték tartóinak feszültség alatti szigeteléséről. Az utolsó nap egy konferencia-kirándulás keretében a résztvevők ellátogattak a békászó sasok által használt fészkelő és táplálkozóterületekre. A résztvevők megtekintettek 3 NATURA 2000 madárvédelmi területet. Ezek a Kassai Medencében, a Szlovákországon és a Szepes-Gömöri érc-hegységben 200-1000 méteres tszf. magasság között helyezkednek el. A résztvevők láthatták a békászó sas fészkelések megoszlását a szlovákiai és magyarországi határon található két nemzeti parkban, a Szlovák és az Aggteleki karszton.

A konferencia összes anyaga megjelenik Slovak Raptor Journal Volume 9/2015 számában.

A konferencia résztvevőinek egybehangzó véleménye az volt, hogy nagyon fontos és hasznos a nemzetközi együttműködés a békászó sas védelme szempontjából. Az Európai Fajvédelmi Terv ennek a konferenciának is köszönhetően kerül véglegesítésre és publikálásra.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

DRAVECKÝ M. & GUZIOVÁ Z. 2014 (eds): Book of Abstracts from the International Conference on the Conservation of the Lesser Spotted Eagle (*Aquila pomarina*), 25.-27. September, 2014, Košická Belá, Slovakia. Raptor Protection of Slovakia, Bratislava, 23.

LESSER SPOTTED EAGLE (*AQUILA POMARINA*) EXPERTS MET AT THE INTERNATIONAL CONFERENCE

The conference focused on the Conservation of this species, held on September 25-27, 2014 in Lesanka Gesthouse in Košická Belá, Slovakia, organised by Raptor Protection of Slovakia (RPS) in cooperation with the VSE Holding SpA. Main goal of the Conference was sharing information on biology and ecology, effective conservation measures and delivering further inputs for the updating of the European Action Plan for the species. 59 participants from 14 countries attended this conference. Recent population status and trends, species endangering factors, practical conservation activities, experiences and inputs for updating the Recovery Plan for the Lesser Spotted Eagle were discussed during this Conference. Participants saw field presentation of installation of console barriers on poles of 22kV electric lines and participated on excursion to Slovenský kras and Volovské vrchy Special Protection Areas to visit breeding and hunting habitats of the lesser spotted eagles. Participants had possibility to see Lesser Spotted Eagle breeding distributions on the Slovak and Hungarian border in two National parks Slovenský Kras and Aggtelek too. Conference was organized within a framework of the project, implemented by Raptor Protection of Slovakia, Stredoslovenská energetika, .a.s., and is cofinanced by EU-LIFE and Ministry of the Environment of the Slovak Republic.